

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВ THEORETICAL BASICS OF PROFIT MANAGEMENT OF ENTERPRISES

У статті досліджено особливості поняття управління прибутком. Окреслено роль прибутку у діяльності підприємства та головні завдання управління ним. Розглянуто основні типи орієнтацій підприємств на прибуток. Систематизовано ключові складники системи управління прибутком в умовах високого рівня конкуренції. Наведено заходи для підвищення рівня прибутку підприємства.

Ключові слова: прибуток, управління прибутком, рентабельність, система управління прибутком, ефективність.

В статье исследованы особенности понятия управления прибылью. Определены роль прибыли в деятельности предприятия и основные задачи управления им. Рассмотрены основные типы ориентаций предприятия на прибыль. Систематизированы

ключевые составляющие системы управления прибылью в условиях высокого уровня конкуренции. Приведены меры для повышения уровня прибыли предприятия.

Ключевые слова: прибыль, управление прибылью, рентабельность, система управления прибылью, эффективность.

In the article the features of the concept of profit management are researched. The role of profit in the activity of the enterprise and the main tasks of its management are outlined. The main types of orientations of enterprises on profit are considered. The key components of the profit management system in a high level of competition are systematized. Measures are provided to increase the profit level of the enterprise.

Key words: profit, profit management, profitability, profit management system, efficiency.

УДК 338.58:65.014

Гуменюк В.С.

магістр

Вінницький національний технічний університет

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Прибуток підприємства є першочерговою та основною метою створення та функціонування кожного господарського суб'єкта. Він виражає загальну доцільність існування підприємства та становить основу економічного розвитку країни. Високий рівень конкурентної боротьби у сучасній ринковій економіці змушує підприємства шукати ефективні шляхи розвитку, які не тільки забезпечать отримання максимального можливого прибутку, а й сформують довгострокові конкурентні переваги. Задля досягнення такої мети підприємство має ефективно та грамотно здійснювати управління власним прибутком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літератури з питань управління прибутком підприємства свідчить про велику кількість наукових досліджень із цієї проблематики. Ця тема розглядається в роботах таких учених, як Н.С. Бондаренко, Т.Є. Воронкова, Т.А. Говорушко, Ж.М. Жигалкевич, С.Є. Николишин та інші.

Питання формування та розподілу прибутку в умовах високої конкуренції вимагає вдосконалення підходів до формування системи управління прибутком. Незважаючи на значну кількість праць із цієї теми, поняття управління прибутком вимагає подальших досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є систематизація підходів до сутності управління прибутком.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою створення будь-якого підприємства, незалежно від форми власності чи галузевої приналежності, є отримання достатнього розміру доходу для покриття усіх витрат підприємства та ефективної діяльності в майбутньому. Прибуток найповніше характеризує фінансові можливості підприємств, адже чим більший прибуток, тим

більше можливостей з'являється для розширення виробничої діяльності підприємства. У кінцевому підсумку прибуток визначає рівень фінансової стабільності у державі та є джерелом підвищення рівня добробуту населення.

Прибуток – це кінцевий результат діяльності суб'єкта господарської діяльності, який визначається як різниця між валовим доходом і валовими витратами, отриманими впродовж здійснюваної ризикової та суспільно-корисної діяльності [1].

Для того щоб ефективно здійснювати управління прибутком, підприємству потрібно провести ретельний аналіз прибутку. Це дасть змогу зрозуміти, які з чинників негативно чи позитивно впливають на прибуток, які види діяльності приносять найменше прибутку, витрати на яку діяльність не приносять очікуваного результату. Як тільки така інформація виявлена, підприємство може оцінювати резерви зростання фінансових результатів та впроваджувати їх у виробництво.

Проблематика управління прибутком залишається досить актуальною. Н.С. Бондаренко зазначає, що під управлінням прибутком підприємства розуміють побудову системи управління, що враховує тактичні та стратегічні аспекти управління, спрямована на підвищення кінцевих результатів діяльності суб'єкта господарювання, яку розглядають як сутність взаємопов'язаних елементів, кожний з яких виконує певну роботу, спільна дія котрих забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини [2].

Т.А. Говорушко розглядає процес управління прибутком підприємства як комплекс організаційно-управлінських заходів, методів та інструментів визначення і реалізації найбільш економічно ефективних управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання фінансово-еко-

номічного результату діяльності підприємства для досягнення його цілей та мети створення [3].

Т.Є. Воронкова [4] вважає, що управління прибутком являє собою процес пошуку та прийняття управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу і використання на підприємстві [4].

С.Є. Николишин визначає систему управління прибутком як сукупність взаємопов'язаних елементів, кожний з яких має функціональне призначення та спільна дія котрих за певних умов забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини. [5].

Таким чином, управління прибутком – це процес побудови та реалізації найбільш економічно ефективних рішень щодо питань формування, розподілу та використання фінансового результату господарської діяльності підприємства з метою забезпечення стійкого фінансового стану й ефективної діяльності підприємства у майбутньому.

В умовах ринкової економіки прибуток є найважливішим чинником стимулювання виробничої і підприємницької діяльності підприємства та створює фінансову основу для її розширення, задоволення соціальних і матеріальних потреб трудового колективу [6].

Процес управління прибутком займає вагомe місце в системі управління підприємством загалом. Адже його завданням є пошук шляхів найбільш ефективного формування прибутку та його опти-

мального розподілу, що спрямовані на забезпечення зростання господарської діяльності підприємства та підвищення його ринкової вартості. Основні завдання управління прибутком наведено на рисунку 1.

Ефективне управління прибутковістю необхідне для забезпечення збільшення добробуту власників підприємств на цей момент і у перспективі. Ця мета повинна забезпечувати одночасно гармонізацію інтересів власників з інтересами держави і персоналу підприємства.

Система управління прибутком повинна бути логічно пов'язана із загальною системою управління підприємством, тому що прийняття управлінських рішень у всіх сферах діяльності підприємства прямо або опосередковано буде впливати на рівень прибутку, який надає нові можливості і джерела фінансування для розвитку підприємства, що дасть змогу збільшити не тільки доходи підприємства, а й доходи його власників і працівників [2].

Задля здійснення ефективного управління прибутком підприємства на основі досліджених джерел визначено такі принципи формування системи управління прибутком (рис. 2).

Принцип інтеграції із загальною системою управління підприємством передбачає узгодженість цілей системи управління прибутком і стратегічних цілей розвитку підприємства, адже процес управління прибутком охоплює всі аспекти діяльності підприємства та є результатом його фінансово-господарської діяльності.

Рис. 1. Завдання управління прибутком

Джерело: складено на основі [7]

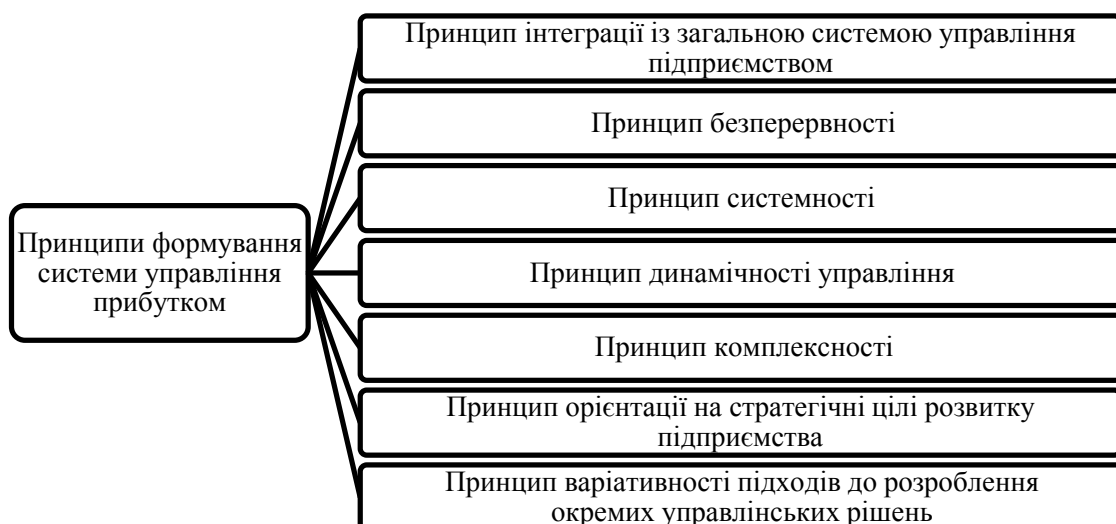

Рис. 2. Принципи формування системи управління прибутком

Джерело: складено на основі [8]

Принцип безперервності пояснюється необхідністю постійного функціонування системи управління прибутком, оскільки діяльність підприємств має безперервний характер.

Принцип системності визначає, що метою розроблення управлінських рішень з питань управління прибутком підприємства є досягнення найбільшого економічного ефекту за наявних ресурсних обмежень.

Принцип комплексності забезпечує високу результативність формування та використання прибутку підприємством загалом.

Принцип динамічності управління вимагає швидкого пристосування системи управління прибутком до постійних змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

Принцип варіативності підходів до розроблення окремих управлінських рішень полягає в розробленні та аналізі альтернативних сценаріїв розвитку господарської діяльності підприємства та прийнятті на їх основі управлінських рішень стосовно управління прибутком.

В.В. Нагайчук [9] виділяє такі три основні типи орієнтації підприємств на прибуток, як максимізація прибутку, отримання «задовільного» прибутку, мінімаксимізація прибутку.

Сенс орієнтації на максимізацію прибутку полягає в одержанні максимально високого прибутку як за рахунок внутрішніх резервів, так і за рахунок споживачів. В основу діяльності більшості вітчизняних підприємств закладена стратегія максимізації прибутку. Використання цієї стратегії в короткостроковому періоді не забезпечує відповідних темпів економічного зростання в довгостроковому періоді. Виникає загроза використання високого прибутку на поточні цілі, внаслідок чого підприємство втрачає важливе джерело фінансування

розширеного відтворення, збільшується загроза банкрутства, викликана високим рівнем ризику діяльності.

Стратегія одержання «задовільного» прибутку базується на одержанні підприємством такого рівня прибутку, якого вистачить на покриття усіх витрат і розвиток у довгостроковому періоді. Її суть полягає в урахуванні ризику під час планування. Стратегія забезпечення задовільного прибутку передбачає закріплення конкурентних позицій підприємства на ринку, можливість здійснення інвестиційного й інноваційного розвитку, матеріальної мотивації персоналу тощо.

Стратегія мінімаксимізації прибутку (стабільного прибутку) передбачає максимізацію мінімуму доходів, що очікуються, поряд із мінімізацією максимуму збитків та за зважання на дії конкурентів. Зазначена стратегія набуває все більшого розповсюдження, оскільки передбачає рентабельну діяльність підприємства та його розвиток, але не вимагає максимізації прибутку [9].

Залежно від обраної стратегії підприємство обирає напрям розвитку своєї діяльності, визначає головні цілі та шляхи їх досягнення. Внаслідок цього формується конкретна система управління прибутком. Лише за дієвої та правильно сформованої системи управління прибутком можливе ефективне управління прибутком підприємства.

Для підвищення рівня прибутку на підприємстві доцільно проводити заходи в такій послідовності: організаційні (удосконалення виробничої структури, удосконалення організаційної структури управління, диверсифікація виробництва, реструктуризація виробництва тощо) – технічні (оновлення техніко-технологічної бази, переозброєння виробництва, вдосконалення виробів) – еконо-

мічні важелі та стимули (удосконалення тарифної системи, форми і системи оплати праці, прискорення обігу оборотних коштів тощо). Якщо почати проводити зміни не в такому порядку, то позитивні зрушення в ефективності діяльності будуть малопомітними або відсутніми взагалі [10].

Однак сьогодні в економіці країни спостерігається тенденція до значного зниження доходів суб'єктів господарювання, що приводить до зменшення прибутку чи навіть збитковості багатьох підприємств. Для того щоб підприємства України в сучасних ринкових умовах працювали стабільно та отримували прибуток, Т.В. Романова пропонує такі ключові чинники його збільшення:

1. Нарощення обсягів виробництва і реалізації продукції.

2. Здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників та застосування системи участі працівників у прибутках підприємства.

3. Зменшення витрат на виробництво продукції або застосування сучасних методів управління витратами, одним з яких є управлінський облік.

4. Кваліфіковане здійснення цінової політики, оскільки на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни.

5. Грамотна побудова договірних відносин із постачальниками, посередниками, покупцями.

6. Покращення системи маркетингу на підприємстві, потрібно згрупувати свою продукцію за ознакою рентабельності і зосередити увагу на тій продукції, яка є високорентабельною.

7. Удосконалення продукції виіз середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну потрібно зняти з виробництва.

8. Організація виробничого процесу таким чином, щоб він був пристосований до швидкої переналадки.

9. Постійне проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів [11].

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, систематизація наявних підходів до визначення сутності управління прибутком показала, що управління прибутком є системою комплексних методів та заходів для збільшення прибутку та ефективного його розподілу. Система управління прибутком має бути поєднана із загальною системою управління підприємством, адже прийняття рішень в будь-якій іншій сфері діяльності впливає на формування прибутку. Якщо підприємство сформує ефективну та раціональну систему управління, то воно зможе в повному обсязі використовувати свій виробничий потенціал та досягти найбільш високих результатів діяльності. Результатом подальших досліджень стане формування ефективної системи управління прибутком для підприємств легкої промисловості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гуменюк В.С. Фактори зростання прибутку підприємства / В.С. Гуменюк, І.Ю. Єпіфанова // Молодий вчений. 2016. № 7(34). С. 46–49.

2. Бондаренко Н.С. Удосконалення управління прибутком на підприємстві [Електронний ресурс] / Н.С. Бондаренко, Ю.В. Тюленева // Збірник наукових праць молодих вчених факультету менеджменту та маркетингу КПІ ім. І. Сікорського «Актуальні проблеми економіки та управління» 2017. Вип. 11. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102586>.

3. Говорушко Т.А. Теоретичні аспекти сутності управління фінансово-економічними результатами діяльності підприємства / Т.А. Говорушко, М.І. Арич // Економічний аналіз: збірник наукових праць. 2012. № 11. С. 117–121.

4. Воронкова Т.Є. Шляхи підвищення прибутковості підприємства в умовах нестабільного середовища [Текст] / Т.Є. Воронкова, Н.Ю. Безпалько // Інвестиції: практика та досвід. Київ, 2016. № 19. С. 42–44.

5. Николишин С.Є. Прибуток підприємства та особливості управління ним / С.Є. Николишин // Молодий вчений. 2017. Вип. № 2. С. 299–303.

6. Фінансовий аналіз та звітність: практикум / І.Ю. Єпіфанова, В.В. Джеджула // Вінниця: ВНТУ, 2017. 143 с.

7. Школьник І.О. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / І.О. Школьник, І.М. Боярко, Б.І. Сюркало; за ред. І.О. Школьник. – Суми: Університетська книга, 2009. – 301.[3]с. 2009.

8. Жигалкевич Ж.М. Система управління прибутком як умова ефективного функціонування підприємства / Ж.М. Жигалкевич, Е.С. Фісенко // Економіка і суспільство. 2016. № 4. С.145–148.

9. Нагайчук В.В. Показники оцінки якості прибутку підприємства та їх залежність від обраної стратегії [Електронний ресурс] / В.В. Нагайчук // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Сер. Економічні науки. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. Вип. II (42), ч. 1. С. 139–146.

10. Лойко В.В. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання / В.В. Лойко, Є.С. Несенюк // Міжнародний науковий вісник (International Scientific Journal). 2015. № 7.

11. Романова Т.В. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах / Т.В. Романова, Є.О. Даровський // Ефективна економіка. 2015. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3976>

REFERENCES:

1. Humeniuk V.S., Yepifanova I.Yu. (2016) Faktory zrostannia prybutku pidpriumstva [Factors of increase enterprise profit] Young Scientist No. 7(34), pp. 46–49.

2. Bondarenko N.S., Tyuleniva Yu.V. (2017) Udoskonalennia upravlinnia prybutkom na pidpriumstvi [Profit improvement of management at the enterprise] Zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh fakultetu menedzhmentu ta marketynhu KPI im. I. Sikorskoho «Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia» [Actual problems of economics and management] journal of

management and marketing faculty of national technical university of ukraine "Igor Sikorsky kyiv polytechnic institute] (electronic journal), vol. 11,. Available at: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102586>.

3. Govorushko T.A., Arich M.I. (2012) Teoretychni aspekty sutnosti upravlinnia finansovo-ekonomichnykh rezultatamy diialnosti pidpriemstva [Theoretical aspects of the nature of financial and economic results of enterprises] Economic analysis: a collection of scientific works no. 11, pp. 117–121.

4. Voronkova T.Y., Bezpalk N.Yu. (2016) Shliakhy pidvyshchennia prybutkovosti pidpriemstva v umovakh nestabilnoho seredovyscha [Ways to improve profitability in a volatile environment] Investments: practice and experience. No. 19, pp. 42–44.

5. Nykolyshyn S.Ye. (2017) Prybutok pidpriemstva ta osoblyvosti upravlinnia nym [Profit enterprise and features of his management] Young Scientist No. 2, pp. 299–303.

6. Yepifanova I.Yu., Dzhedzhula V.V. (2017) Finansovy analiz ta zvitnist: praktykum [Financial analysis and accounting] Vinnytsia: VNTU (in Ukrainian).

7. Shkolnyk I.O., Boiarko I.M., Siurkalo B.I. (2009) Finansovy menedzhment [Financial Management] Sumy: University Book (in Ukrainian).

8. Zhyhalkevych Zh.M., Fisenko E.S. (2016) Sistema upravlinnia prybutkom yak umova efektyvnoho funktsionuvannia pidpriemstva [The profit management system as a condition for the effective operation of the company] Economics and Society. No.4, pp. 145–148.

9. Nahaichuk V.V. (2011) Pokaznyky otsinky yakosti prybutku pidpriemstva ta yikh zalezhnist vid obranoi stratehii [Indicators of the estimation of enterprise profit quality and their dependence on the chosen strategy] Bulletin of Chernivtsi Trade and Economics Institute. No. 2, pp. 134–146.

10. Loiko V.V., Neseniuk Ye.S. (2015) Shliakhy zbilshennia obsiahu prybutku ta pidvyshchennia diievosti upravlinnia prybutkom promyslovoho pidpriemstva v suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Ways of profits volume increase and effective management industry profits in the current economic conditions] International Scientific Journal. No.7.

11. Romanova T.V., Darovskyi Ye.O. (2015) Chynnyky, shcho vplyvaiut na zbilshennia prybutku pidpriemstv Ukrainy v suchasnykh umovakh [Factors affecting the increase in profits of enterprises of ukraine in modern conditions] Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3976> (Accessed 15.04. 2015).

Humeniuk V.S.

Master

Vinnytsia National Technical University

THEORETICAL BASICS OF PROFIT MANAGEMENT OF ENTERPRISES

The main gain of creating any enterprise, regardless of the form of ownership, is to obtain a sufficient amount of income to cover all expenses of the enterprise and effective activity in the future. Profit fully characterizes the financial capabilities of enterprises, because the more profit, the more opportunities appear for the expansion of the production activity of the enterprise. Ultimately, profits determine the level of financial stability in the state and are a source of higher welfare.

The process of profit management occupies a significant place in the general management system of the enterprises. After all, its task is to find ways of the most effective formation of profit and its optimal distribution, aimed at ensuring the growth of economic activity of the enterprise and increase its market value. The main objectives of profit management are to ensure the formation of a sufficient amount of financial resources at the expense of profit in accordance with the objectives of enterprise development.

In order to effectively manage profits, the company needs to conduct a thorough profit analysis. This will allow you to understand, which of the factors negatively or positively affects the profit, which activities bring the least profit, the cost of which does not bring the expected result. As soon as such information is discovered, the enterprise can assess the reserves of the growth of financial results and implement them in production.

The systematization of existing approaches to the definition of the essence of profit management showed that profit management is a system of integrated methods and measures to increase profits and its effective distribution. The profit management system must be combined with the general management system of the enterprise since making decisions in any other field of activity affects the formation of profit. If an enterprise forms an efficient management system, it will be able to fully utilize its production potential and achieve the highest performance.